

W maju 2024 roku Rada Języka Polskiego ogłosiła zmiany w polskiej ortografii. Na szczęście mamy trochę czasu, żeby się do nowych zasad przyzwyczaić – zaczną obowiązywać od stycznia 2026 roku. I żeby nie tracić czasu, przygotowaliśmy dla Ciebie miniściąę (a może: mini ściągę? ☺).

#1

Wielki Polak i wielka Poznanianka

Dotychczas było tak, że nazwy mieszkańców i mieszkańek regionów, państw i kontynentów należało zapisywać wielką literą, a miast, wsi, osiedli i dzielnic – małą, np. *Włoszka*, *Francuz*, *Poznanianka* (mieszkanka regionu), *poznanianka* (mieszkanka Poznania), *ochocianin* (mieszkaniec warszawskiej dzielnicy Ochota). Nowa zasada mówi, że wszystkie nazwy tego typu należy zapisywać od wielkiej litery: *Włoszka*, *Francuz*, *Poznanianka* (mieszkanka regionu), *Poznanianka* (mieszkanka Poznania), *Ochocianin* (mieszkaniec warszawskiej dzielnicy Ochota).

Na marginesie

Poprawne jest zarówno wyrażenie *duża litera*, jak i *wielka litera*. Należy jednak pamiętać, że piszemy *od małej/ dużej/ wielkiej litery* lub *małą, dużą/ wielką literę*. Forma *z małej, dużej/ wielkiej litery* uznawana jest za niepoprawny rusycyzm.

#2

Przejażdżka Fordem

Jeszcze do 2026 roku poprawny zapis tytułu drugiej porady to *Przejażdżka fordem*. Dlaczego? Odchodzące do przeszłości zasady ortografii inaczej traktują nazwy firm i marek oraz nazwy wyrobów tych marek. I tak na przykład w zdaniu *Lubię pisać moim nowym parkerem* nazwę pióra zapiszemy małą literą, bo chodzi o przedmiot – jeden z wielu przyborów pisarskich wyprodukowanych przez firmę Parker. Podobne rozróżnienie widać w zdaniach: *Pod blokiem zaparkował biały ford* i *Pod blokiem zaparkował biały samochód marki Ford*. Nowe reguły oszczędzą nam rozterek, bo zarówno nazwy firm, jak i markowych wyrobów zapiszemy wielką literą, np. *Lubię pisać moim nowym Parkerem*.

#3

Gdyby kózka nie skakała...

...to by nóżki nie złamała – tak właśnie będzie wyglądać poprawny zapis tego powiedzenia zgodnie z nowymi zasadami. Choć jeszcze do końca 2025 roku częśćkę *-by* ze spójnikiem *to* należy zapisywać łącznie (*toby*). To może jeszcze dwa przykłady:

Dotychczasowa zasada

Myśle, czyby nie polecieć do Japonii.

Nowa zasada

Myślę, czy by nie pojechać do Japonii.

Dobrze, że nie pada, bo bym nie wyszła.

Dobrze, że nie pada, bo bym nie wyszła.

#4

Nienajgorsze te nowe zasady...

Choć gdyby tak napisać przed styczniem 2026 roku, to mogłoby być nieciekawie. ☺ A to dlatego, że częśćkę *nie* z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym, np. *milsza, słodszy, najlepszy, cieplej, najgorzej* piszemy (wciąż jeszcze) rozdzielnie: *nie milsza, nie słodszy, nie najlepszy, nie cieplej, nie najgorzej*. Od 2026 roku będziemy ją zapisywać łącznie, niezależnie od stopnia, czyli: *niemilsza, niesłodszy, nienajlepszy, niecieplej, nienajgorzej* (trzeba przyznać!).

Uwaga: zapamiętaj jednak, że w zdaniach z przeciwstawieniem czy takich, które wyrażają intensyfikację, pisownia cząstki *nie* z przymiotnikami i przysłówkami odprzymiotnikowymi pozostaje rozdzielna, na przykład: *Te ziemniaki są nie droższe, ale tańsze od tamtych* czy *Wczoraj było nie dobrze, ale wspaniale!*

#5

Jaki czy czyj? Oto jest pytanie!

Na szczęście już niebawem nie będziemy musieli_ąły go sobie zadawać. A na pewno nie w przypadku przymiotników utworzonych od nazwisk. Do końca 2025 roku, gdy piszemy o *dramacie Szekspirowskim*, to mamy na myśli utwór napisany przez samego Szekspira. Wystarczy jednak zamienić wielką literę na małą: *dramat szekspirowski* i sens tego wyrażenia się zmienia – chodzi o dramat w stylu Szekspira. Nowe zasady mówią jednak, że niezależnie od znaczenia wyrazy tego typu należy zapisywać małą literą.

Ale uwaga: będą wyjątki – przymiotniki tworzone od imion lub nazwisk zakończone na *-owy, -in (-yn)* oraz *-ów*, które są już archaiczne, np. *poezja Miłoszowa*. Takie wyrazy będą mogły być zapisywane i od wielkiej, i od małej litery: *poezja Miłoszowa* lub *poezja miłoszowa*.

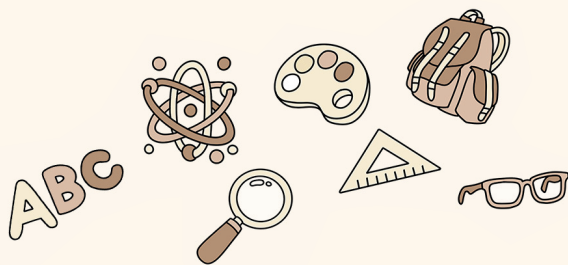
#6

Nietrapiący problem

Czy problem nie trapi nas teraz, czy może w ogóle? To ważne pytanie, bo odpowiedź na nie wymusza odpowiedni zapis. Jeśli problem nie trapi nas tu i teraz, to zgodnie z obowiązującymi jeszcze do końca 2025 roku zasadami zastosujemy pisownię rozdzielną: *nie trapiący*. Wtedy imiesłów (*trapiący*) odpowiada na pytanie: co robiący? Przyjmuje cechy czasownika. Jeśli jednak to stała cecha tego problemu, zapis będzie łączny: *nietrapiący* – bo imiesłów odpowiada na pytanie: jaki?

Skomplikowane? Na szczęście od 2026 roku takie językowe problemy nie będą nas już trapić. ☺ Zgodnie z nowymi zasadami częstkę *nie* z imiesłowami odmiennymi zawsze zapiszemy łącznie.

Uwaga: jeśli używasz zaprzeczonego imiesłowu w konstrukcji z przeciwstawieniem, to nadal obowiązuje Cię pisownia rozdzielna, na przykład: *Nie leżący, ale siedzący tryb życia jest bardziej szkodliwy dla naszego zdrowia*.

#7

Obiekty stają się większe

A na pewno jeśli chodzi o zapis. ☺ Dotychczasowe zasady mówią, że w nazwach obiektów publicznych takie słowa jak *ulica*, *rondo*, *plac*, *aleja*, *park*, *cmentarz*, *bulwar*, *osiedle*, *pałac*, *zamek*, *most*, *pomnik* itd. zapisujemy małą literą, np. *plac Trzech Krzyży*, *aleja Mickiewicza*, *kopiec Wandy*. Ale co ciekawe, już słowo *aleja* w liczbie mnogiej należy zapisywać od wielkiej litery, np. *Aleje Jerozolimskie*. Czasami widać też zamieszanie w przypadku tych samych form, np. piszemy *pałac Krasińskich*, ale *Pałac Staszica*. Na szczęście nowa reguła wprowadza pisownię wszystkich tych słów wielką literą: *Plac Trzech Krzyży*, *Aleja Mickiewicza*, *Kopiec Wandy*. **Ale uwaga:** wyjątkiem pozostaje *ulica*, np. *ulica Grójecka*, *ulica Krakowska*.

#8

I na koniec mini ściąg...

Obowiązująca do końca 2025 roku zasada mówi, że wszystkie przedrostki (takie jak *super-*, *mega-*, *hiper-*, *eko-*, *mini-* i tak dalej) z wyrazami pospolitymi, czyli tymi zapisywanymi od małej litery, piszemy łącznie. Dlatego konstrukcje typu *superimpreza*, *megarabat* czy *eksdziewczyna*, choć mogą czasem wyglądać dziwnie, to pojedyncze wyrazy. Widzimy jednak, że nasza praktyka językowa często odbiega od reguł. W reklamach czytamy raczej o *mega rabatach* i *super promocjach* zamiast *megarabatach* i *superpromocjach*. Dlatego Rada Języka Polskiego postanowiła, że będziemy mieli_ały wybór: nowe zasady umożliwią zapis przedrostków z wyrazami pospolitymi dowolnie – łącznie lub rozdzielnie. Można będzie pisać – na przykład – zarówno *miniściągga*, jak i *mini ściągga*.

Uwaga: musimy jednak pamiętać, że gdy zdecydujemy się na zapis łączny, a w środku wyrazu pojawi się nazwa własna, trzeba będzie użyć dywizu, np. *super-Szwed*, *eko-Polska*.

Na marginesie

Krótką kreskę, która łączy wyrazy, np. w złożeniu *biało-czarny*, nazywamy łącznikiem lub dywizem, a nie myślnikiem. Ten ostatni to dłuższa kreska, która służy między innymi do zaznaczania przerwy w wypowiedzi.

- pytanie 169. – poprawna odpowiedź to: Począwszy od stycznia 2026 r. nazwy mieszkańców miast należy pisać dużą literą, np. *Warszawianka, Poznaniak, Łódzianie*.
- pytanie 232. – zgodnie z nowymi zasadami ortografii poprawny zapis to *Gdyby kózka nie skakała, to by nózki nie złamała*, ponieważ cząstkę *-by* ze spójnikami należy zapisywać rozdzielnie.

Mateusz Adamczyk

Autor: Mateusz Adamczyk
Opracowanie graficzne: 99 Złota Proporcja
Ilustracje: Martyna Bomba "Kuznia Dzięcioła"
Wydawca: A&E i 99 Złota Proporcja

©2025 99 Złota Proporcja

99 Złota Proporcja
ul. Madalińskiego 19/6
30-303 Kraków